

R e s p u b l i c a

30 - té výročí S N P.

SNP bylo v průběhu II. světové války potvrzením bratrských vztahů našich dvou národů, bylo referendem pro československou státní myšlenku. Cílem ovšem bylo lepší Slovensko v lepším Československu. Nikoliv přeréna naší vlasti včetně její slovenské části opět v závislý stát. Připomeneme si i dnes z pera pamětníka politické vztahy velmocí, které tehdy bojovaly exx proti nacistům. Poslechněte si výňatek z knihy "Dějiny moderního Slovenska" jejímž autorem je už zesnulý dr. Josef L e t t r i c h. Dr. Lettrich byl jedním z organizátorů povstání, v osvobozené vlasti byl pak předsedou Slovenské národní rady z mandátu předsedy Slovenské demokratické strany. Tato strana získala při posledních svobodných volbách v r. 1947 62% hlasů všech slovenských voličů. Tato skutečnost zůstává trvalým argumentem proti tvrzení, že povstalecké Slovensko bojovalo za budoucnost podle sovětských a domácích komunistických představ.

Jak reagovali spojenci na vypuknutí a další průběh SNP. Povstání by bylo umožnilo sovětským armádám proniknout k Vídni a ke břehům Horního Dunaje už v září 1944 a ne až na jaře následujícího roku. V zájmu Spojenců a Sovětů poskytnout povstání co nejrychlejší a co nejúčinnější pomoc. To mohl učinit nejdříve Sovětský svaz, neboť jeho ozbrojené síly byly vzdáleny od slovenských hranic jen 120-150 km. Sovětská vláda skutečně i přislíbila materiální pomoc, přislíbila dále dopravit na povstalecké území československou brigádu a dokonce též změnit své původní plány což by znamenalo, že armády pod vedením maršála Ivana Koněva by se obrátily proti německým seskupením v Karpatech a tedy směrem na slovenské povstalecké území. Sověti však nesplnili ani jeden z těchto slibů. Moskva nejdříve zdržovala delegáty Slovenské národní rady. Vojenská pomoc Ruska přicházela pozvolna a opožděně a v bezvýznamném rozsahu. A byla určena jen pro partyzány a ne pro povstaleckou armádu. V průběhu celého povstání poslal Sovětský svaz jen 150 protitankových pušek, 350 pušek pro pěšáky, několik tisíc min a trochu letectva, pro které něměli povstalci pohonné hmoty. Sovětské váhání se rovněž projevilo i při přepravování československé brigády na pomoc povstání na slovenské území. Ačkoliv bylo počasí v září velmi příznivé, trvalo to Sovětům plných šest týdnů než přesunuly na Slovensko letcky 2.800 mužů. V tom čase nedostatek zbraní a opožděný přilet československé brigády způsobil již závažné zhoršení vojenské situace. Na místo vojenských jednotek přepravovalo sovětské letectvo na Slovensko partyzánské důstojníky a komisaře a rovněž i české a slovenské komunistické agitátory a politiky, kteří byli za války v moskevském exilu. Mezi nimi byli na př. bývalí komunističtí poslanci Rudolf S l á n s k ý, Jan Š v e r m a, Marek Č u l e n a jiní. Některé sovětské jednotky se sice pokusily o přechod přes Karpaty v prostoru Dukelského průsmyku, ale zastavily tuto akci hned jen co narazily na první německý odpor. Tak se povstání nedostalo ani přímé, ani nepřímé pomoci. Sovětská armáda nenavázala spojení s povstaleckými silami a nevyvinula ani potřebný tlak, aby je odbřemnila. Sovětská propaganda oplývala sice velkými slovy, ale za nimi nenásledovaly činy. Sovětské vedení způsobilo povstalcům neodčinitelné škody vědomě tím, že zabránilo Britům a Američanům poskytnout povstání účinnou materiální pomoc. Když byly povstalecké jednotky zatlačeny do hor, ^{sovětské} vedení naléhalo na to, aby první československá armáda byla rozpuštěna a rozdělena do partyzánských oddílů nacházejících se samozřejmě úplně pod kontrolou sovětských velitelů a komunistů. Jak se ukázalo později bylo to motivované politickou strategií. Sovětská vláda si neželala, aby se slovenský lid osvobodil vlastní silou. Osvobození celého Československa si vyhradil Sovětský svaz. Celkem jiná reakce byla od vlád Velké Británie a Spojených států, které se s věcí povstání ztotožnily hned, jak se o něm dozvěděly. Už 7. září 1944 vydala vláda USA vyhlášení v kterém m.j. stálo : Vojáci československé armády na Slovensku a v jiných oblastech států představují normální bojové síly operující proti německé armádě. Zároky německých vojsk proti příslušníkům českosl. armády narušují ustanovení vojenského práva, kterým je vázané i Německo. Vláda USA proto varuje všechny Němce, které se dopouští porušení těchto práv, že činí tak na vlastní riziko a že se za své činy budou muset zodpovídat.

Dne 17. září 1944 velitelství americké armády vyslalo vojenskou misi k velitelství 1. československé armády. Misi vedl James Paul Green a jejími členy byl i Američan československého původu z Chicaga. Delegace přiletěla na letiště Tri Duby u Banské Bystrice v letadlách naložených zbraněmi, municí a léky. Na cestě zpět odvezla letka některé americké letce, kteří museli seskočit nad slovenským územím, aneb jež utekli z nacistických zajateckých táborů. Dne 6. října 1944 přiletělo na letiště Tri duby dalších šest amerických čtyřmotorových letadel v doprovodu 30 stíhaček. V to-m čase přiletěl na povstalecké území britský plukovník Trafford a českosl. plukovník Hynek Šouhra da. I tyto letadla dopravily hlavně zbraně - protitankové a britskou vojenskou misi v Banské Bystrici vedl major Zemer. Zbraně dopravené na povstalecké území pocházely hlavně z britského arsenálu v Bari v Itálii. Anglo-americké pomoc se musela improvizovat a poskytovat tak řečeno tajně. Pluk. Trafford, který o možnostech pomoci novořil s generály Viesťoma Golianem se jim svěřil, že západní Spojenci se nesmí angažovat s vojenskou pomocí povstalcům, protože Slovensko se nachází v oblasti sovětských vojenských operací do kterých Západ nesmí zasahovat bez sovětského povolení. Proto až se západní podpora považuje za dar a ne za vojenskou pomoc. Výzbroj pro 10.000 slovenských vojáků byla připravena k odtransportování v Bari. Sovětský svaz nedovolil dopravit tuto zásilku západních spojenců na Slovensko a pomocí takto povstání v jeho nejkritičtější období. Svobodná Evropa.

Začátek školního roku v ČSSR.

Úvaha Josefa Jedličky ze stanice Svobodná Evropa.

Všichni učitelé v Československu pracují v těchto dnech na slavnostním vyzdobení učeben a s nejlepšími úmysly jeviště pro sentimentální ceremoniál, jímž se každoročně zahajuje školní rok. Za několik dní prožijí nastrojení prvněci první závazný krok do života a za nímž se však bude skrývat u starších dětí a jejich rodičů neméně velká úzkost pro něž právě v těchto dnech se vyhlásuje boj občana se školskou institucí. Dávno už přestala být škola v Československu monou dílnou lidskosti a institucí humánně vzdělávací. Ale učitelská svědomitost, letitá rutina při obcházení vrchností ne zrovna nejosvědčenějších a konečně i sám identický rozměr každého vyučovacího procesu způsobil, že ani při nejužším ideologickém tlaku škola neklesla na pouhopouhý nástroj propagandy. Stává se však v poslední době místem, na němž lze nejnázve nasadit páku již má být společnost manipulována, neboť není soukolí jímž by se dal člověk tak snadno vydírat jako jeho vlastní dítě.

Tak jako kdysi pruský stát jehož působení ve školství zobrazil tak přesvědčivě Thomas Mann ve svých "Buddenbrockových" i stát socialistický zahrnul školu do organizační struktury podle platného systému zásluh, odměn a trestů a zařadil už i docela maličké děti na počátek možné a z hlediska státu žádoucí dráhy na jehož konci není rozvitě svébytná osobnost, ale pokud možno loyální, svědomitě učenlivý a snadno ovladatelný jedinec. Ne občan, ale poddaný. Už ve škole ba dokonce už v předškolním věku si každá lidská bytost začíná odsluhovat svá první služební léta a začínají se registrovat a vyhodnocovat její zásluhy a poklesky, aby tak bylo možno rozhodnout zda si zaslouží postupu, další hvězdičku na límec uniformy a nebo má být snad propuštěna na nižším stupni služebního postupu a definitivně pak ponechána v anonymním davu bez jakýchkoliv praktických vyhlídek a šancí. Pohříčku je tomu právě tak ve společnosti, která má absolutní monopol na život. Toho všeho jsou si vědomi rodiče i dospívající děti a proto tak úzkost na začátku školního roku. Největší možnosti se tak nenasytají dětem podle nadání, ale těm jejichž rodiče jsou oba dělnického původu, jsou ve straně a oba se politicky angažují. Hned za nimi jsou děti u nichž se takto prokazuje alespoň jeden z rodičů. Prakticky tu přicházejí především na řadu pouze děti vyšších stranických funkcionářů, zaměstnanců bezpečnosti a členů Národního výborů, které tak už skutečně mají rezervováno omezený počet míst na exkluzivních oborech. Pro přijetí na vyšší školu tak přicházejí dále v úvahu děti dělnického původu a děti jejichž rodiče pracují v zemědělství, jestliže je jinak jejich kadrový profil uspokojivý. Ostatní kategorie žadatelů jsou smazem odmítány, nevstoupí-li ovšem do hry nějaký jiný prostředek, jednou chytřistika, podruhé vzájemná pomoc protekcí, potřebná dávka pokrytectví a nakonec třeba i vyslovená korupce. Očividné diskriminaci jsou vystaveni děti intelektuálů, jestliže se zúčastnili obrodného procesu v r. 1968. Případ dětí Ludvíka Valíka je dostatečný znsak na Západě, jehož interview proběhlo začátkem roku všemi sděl. prostředky.

Ale jako on by si mohl na šikanování stěžovat i syn uvězněného prof. Hilena Č u b l a, který nebyl navzdory výbornému prospěchu již po několikáté připuštěn na vysokou školu. Hůblova dcera Medlena nebyla připuštěna ke studiu ani na střední škole. Rovněž i děti cestovatele a spásovatele ing. Hanzelky a žádost dcery prof. Š i l h a n a Kateřiny byla zamítnuta již po třetí. Vyčet jednotlivých případů by neměl konce, jsou však důkazem praktiky o níž ve svém interviu řekl Ludvík Vaculík toto s hlubokými mravními rozpaky: "Je to snad krevní msta," ptá se Vaculík, "je to snad biologická nenávisť hloupych vůči chytrějším, nebo je to nějaká nová vlna apartheidu? Nevím," dodává Vaculík, "šle taky nic netvrdím, ale musím se mít a bojím se toho." Právem dodejme k tomu, neboť vyvinutí školského systému jako nástroje politického nátlaku bude mít někdy přímo i katastrofální důsledky jestliže jde jako je tomu v řadě případů o nadané, ale fyzicky málo zdatné děti. Tím klesá prestiž intelektuálního povolání. V mladých lidech je všemi těmito zákroky duševně na touhu po vzdělání, které se stává vlastně pro praktický život přítěží a je pro jejich děti překážkou ~~zxxixztixz~~ životního uplatnění ~~xxz~~ do třetího a čtvrtého pokolení. Právě ti nejvyšší a mravně nejryzejší mají nejmenší chuť ke rvavosti a bezohlednému politizování. A tak se ještě i tímto samozpádem uvolňuje cesta méně schopným a méně mravně úzkostlivým a jež v budoucnosti zaplní všechna rozhodující místa ve společenské struktuře. Takový systém nehrává především karéeristům a pokrytcům, v rodičích pěstuje toliko strach a v dětech cynismus. Je-li toto tvrzení pravdivé, jako že to pravda je pak je snad lépe ani nedomyšlet jaké důsledky z toho plynou pro společnost a posléze i pro sam režim, který krátkozrace rozsévá draží touhy.

Š e s t let po vstupu bratrských vojsk.

Zmýlili jsme se, zdálo se nám, že normalizační pražská propaganda přešla skutečné výročí srpnových událostí před šesti lety mlčením. O to víc a veřejně se vzpomínalo ze hranicemi a zahraniční žurnalisté, kteří mohli do naší země zajet, vzpomínali důsledky ozpouce pro současnost. V jedné charakteristice se shodovali všichni, že v široké veřejnosti převládá apolitičnost, ba naprostá lhostejnost k násilně vnucenému mocenskému systému, navzdory velkým řečem a vládním tiskovinám. Obvykle, když se tohle na Západě všechno píše, reaguje "Rudé právo" obvykle nějakou tou poznámečkou, která se marně pokouší být vtipná a snese jako protidůkaz cifru závazků, počet resolucí a dokonce i děti řehťající se z kočárků.

Tentokrát však vstoupil do pražské televize Alois O l š a n, současný povoláním vedoucí tajemník CV KSČ v Praze 2 a hle lamentoval a stěžoval si na lhostejnost. Tuze se pozastavil nad přetvářkou, nad celou řadou příkladů lhostejnosti ~~zv~~ v tom sm, slu, že na četných schůzích a shromážděních přijímají lidé různá usnesení bez promyšlení a pak zrovna tak rychle zapominají na jejich realizaci, konkrétní podíl čim naplnování toho usnesení. Přehlédneme-li tu st- ranicovou hantýrku, kterou jsme doslova citovali pak je tajemník Olšan kupodí- vu dobře informován. A jeho postřehy se vlastně plně shodují s postřehy oněch západních žurnalistů, ti k tomu mohou ovšem svobodně dodat, že jde o známou švejkovinu, ~~jev~~ známý kdykoliv u nás, kdy jsme nuceni přikyvovat věcem o nich- ž si myslíme a víme své.

Nicméně lamentaci tajemníka Olšana v televizi v uplynulých dnech budeme považovat za přece jen původní komentář k československé situaci šest let ~~zv~~ vstupu bratrských vojsk.

Už v našem minulém pořadu jsme komentovali téměř neuvěřitelnou zprávu, že pražský primátor odmítl nabídku západoněmeckého města Norimberka na navá- zání přátelství či jak se u nás říká družby mezi oběma městy. Norimberský starosta chtěl dát nové naplnění liter smlouvy nedávno uzavřené mezi NSR a Československem. Se zlou se však ptázel, neboť se dozvěděl, že Praha nemá zá- jem o přátelství s městem s nacistickou minulostí a že jakékoliv jednání pro- příště v tomto sm, slu nemá jakékoliv naděje na úspěch. Argument více než podí- vný a málo inteligentní. Uvážíme-li, že v každém městě včetně Frshy leckterý mocipán už leccos uspořádal co městu sice nesloužilo ke cti, ale za což její občané nemohli tím méně jejich potomci, tedy noví obyvatelé, kteří s problema- tickou a vzdálenou minulostí nemají vůbec nic společného. Těch je i v dnešním Norimberku obrovská většina. Mluvčí města Norimberku vyslovil ve středu poli- tování nad rozhodnutím pražského primátora a vyjádřil přesvědčení, že se přá- telství mezi oběma městy přece jen podaří vytvořit. Řekl, že Norimberk si přá- ál družbu s Prahou vzhledem k historické tradici. Dějiny obou měst i přes ne-

ečnosti, že Norimberk je tím západoněmeckým městem jenž je Praze nejbližší. Norimberčané se zajímají především o kulturní minulost společnou s Prahou o věc sice moc užitečnou, ale o tu xxx pražský režim zrovna dnes příliš nestojí. A tak si raději hledá trapná výmluva. Jejich přehlednost dokazuje skutečnost, že Norimberk má na př. úspěšnou družbu s polským Krakovem a v říjnu opět uvítá delegaci z Krakova, která přijede jednat o prohloubení přátelství mezi oběma městy. Karel Jezdinský u mikrofonu Svobodná Evropa.

F o r d schválil rozpočet na RFE a Svobodu.

Americký prezident Gerald Ford schválil ve středu rozpočet 49 milionů dolarů určený tento rok na činnost naší rozhlasové stanice. Dále rozhlasové stanice Svoboda jejíž úkolem je poskytovat objektivní informace národům Sovětského svazu a také na činnost sboru pro mezinárodní vysílání. Fordovým podpisem se stal návrh rozpočtu zákonem. Svobodná Evropa.